

מראי מקומות - יומא

לד.

להתפלל מוסף והוא עדיין לא התפלל שחרית, האם יתפלל מוסף עם הציבור בשביל להרויח תפילה בציבור ואחר כך יתפלל שחרית, או שיתפלל שחרית ומוסף כסדרן ביחידות. וכתב שהגמרא בזבחים (א"צ) מסתפקת בתדיר ומקודש מי קודם, ופסק הרמב"ם שמכיון שלא נפשט בגמרא הוא יכול להקדים איזה שירצה, ואם כן גם תפילה בצבור שהיא נחשבת מקודשת כלפי תפילה ביחידות, והרי זה תלוי בספק של תדיר ומקודש, ויכול להתפלל מוסף תחילה. והחידוש הוא שאפילו שתפילות כנגד תמידין תקנום, וקרנן תמיד קודם לקרנן מוסף, זהו רק משום שמוסף אינו יותר מקודש, ולכן יש את הדין של תדיר, ומבואר בדבריו שטעם הקדמת התמיד הוא משום תדיר.

והאגרות משה (או"ח ד' ס"ח) חולק על הבאר יצחק, וכתב שצריך להתפלל שחרית תחילה, וביאר שתמיד קודם למוסף אינו רק משום תדיר, שהרי יש עוד מקורות להקדים את התמיד, ועוד שמשמע שהדין קדימה של תמיד הוא כדין עליה השלם כל הקרבנות כולם, שוודאי אינו מדין תדיר. עוד כתב שלכאורה יש להקדים את התמיד של שחר למוסף משום שבתמיד כתוב בקר ובמוסף כתוב יום. וכשתקנו סדר התפלות תקנום על פי כל הטעמים ולכן שחרית קודם למוסף. ואף שהפסוק של העולה עולה ראשונה נאמר לגבי הקטרה, וזמן הקטרה אינו רק עד ד' שעות, מכיון שהתפלה היא גם כנגד השחיטה והזריקה לכן הצריכו להיות בתוך ארבע שעות, אבל מכל מקום יש דין מצד ההקטרה שצריך להיות קודם המוסף. עוד כתב שם שאם נתאחרו מלהקטיר את אברי התמיד עד לאחר ד' שעות, שוב אין להם דין איברי תמיד, אלא יש להם דין סתם אברים שנתותרו. ולכאורה נחלקו ביסוד זה, האם לאחר דברי התוספות הסיבה שתמיד קודם זה משום תדיר או משום טעם אחר.

גם במשנת ר' אהרן (זבחים סי' ז' מאות י"ד ואילך) כתב שיש שני עניינים בדין תמיד קודם: א. דין תדיר. ב. משום העולה עולה ראשונה. ונפקא מינה אם יש לו רק קרבן אחד לפניו, שאם ההקדמה היא רק בגלל התדיר, אם כן כשאי אפשר לעשות את שניהם אין קדימה של תדיר, אבל אם זה דין אחר שהתמיד צריך להיות הקרבן ראשון, ממילא אפשר להקריב רק תמיד, אבל קרבנות אחרים אי אפשר להקריב.

עוד חקר במשנת ר' אהרן, האם הדין של העולה עולה ראשונה, הוא דין בתמיד, שהתמיד צריך להיות הקרבן הראשון על המזבח, או שהוא דין בשאר הקרבנות שאסור להקריבם קודם התמיד, אבל אין זה מדיני התמיד שהוא צריך

א. וערך עליה העולה ואמר רבא העולה היא עולה ראשונה פירש רש"י, שעולה ראשונה היינו שהעולה צריכה להיות קרבה ראשונה. והתוספות פירשו, שעולה ראשונה היינו העולה הראשונה כלומר שהראשונה מתייחס לאיזה עולה, והיא נקראת ראשונה, או מפני שהיא מוזכרת ראשונה בפרשת הקרבנות בפנחס, או שהיא קרבן הציבור הראשון שהקריבו אבותינו, שעולת תמיד הקריבו לפני הר סיני (וכן פירש רש"י בפסחים נח: ועוד מקומות, וצריך עיון).

והקשו התוספות, מדוע צריך פסוק לזה שתמיד קודם, והרי אפשר ללמוד זאת מהפסוק שכתוב 'מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד', שמזה לומדים את הדין שתדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם. ותירצו, שהדרשה מהעולה עולה ראשונה היא ללמד להקדים את הקטרת אברי התמיד, והדרשה מ'מלבד עולת הבוקר' מלמדת להקדים את שחיטת התמיד לפני שאר הקרבנות. והמקדש דוד (ט' א') תירץ, שהכלל שתדיר קודם זה היכן שאי אפשר לעשות את שניהם כאחד, אבל היכן שאפשר לעשות את שניהם כאחד, בזה לא אומרים שהתדיר קודם, ולכן צריך עוד לימוד שלא להקריב יחד עם התמיד עוד קרבנות. והביא ראיה לזה, שבגמרא במנחות (פ"ט) כתוב שמעריבים נסכי פרים בנסכי אילים, ומבואר שם שהיינו נסכי תמידין עם נסכי מוספין, ולכאורה קשה, והרי תמידים הם תדירים, ואם כן צריך להקדים אותם לנסכי המוספים, אלא מוכח שכשאפשר לעשות את שניהם בבת אחת אין את הדין שהתדיר קודם.

והקובץ שעורים (פסחים אות רד-רה), הביא מהתוספות בתמורה שמביא מהירושלמי שמי שהפריש ביכורים ותרומה בבת אחת, הוא ביטל את העשה שצריך להקדים את הביכורים לתרומה. וכתב שהוא הדין לגבי תדיר ושאינו תדיר, שהרי אין איסור להקדים את שאינו תדיר, אלא יש מצוה להקדים את התדיר, ואם כן אם עשה אותם בבת אחת ולא הקדים את התדיר הוא ביטל את הדין של תדיר קודם. ושלא כדברי המקדש דוד שסובר שאין דין להקדים את התדיר היכן שעושים את שניהם בבת אחת.

ב. העולה עולה ראשונה

כתבו התוספות שיש שני פסוקים לדין תמיד הקודם לכל הקרבנות. ויש לדון בגדר הדין, האם הוא מפני שהוא תדיר, או שדין תמיד קודם הוא גם בלא הטעם של תדיר [ולדעת המקדש דוד הנ"ל מבואר שאינו מטעם תדיר]. ובשו"ת באר יצחק (סי' כ') דן במי שאיחר לבא לבית הכנסת והציבור עומדים

מראי מקומות - יומא

לד. (המשך)

מנחה ונסכים כמו התמיד של שחר, ועיין שם מה שפירש בזה.

ה. ונסכו רביעית ההין ילמד של שחרית משל ערבית רבי אומר ערבית משל שחרית

כתבו התוספות, שהנפקא מינה בין התנאים היא במקרה שיש מנחת נסכים שמספיקה רק לאחד מהקרבנות, שיקריבו את הנסכים עם הקרבן שהוא העיקר. והקשה השפת אמת, שגם אם המקור הוא מתמיד של בין הערבים, מכל מקום כשיש קרבן שטעון נסכים מקריבים איתו את הנסכים, ולא ממתניים לקרבן אחר.

וכתב הטל תורה שמבואר בתוספות, שיש תוספת מעלה לדבר שנכתב בפירוש בתורה מדבר שנלמד מדרשה, ואפילו ששניהם דאורייתא. והביא שהמנחת חינוך (תצ"ו) כתב להיפק, שדבר שנלמד ממדרש חכמים הוא חמור יותר, מפני שיש בו גם לאו של לא תסור. שוב כתב שכוונת התוספות שהמלמד נחשב עיקר, והלמד הוא טפל והעיקר קודם לטפל.

להיות ראשון. ונפקא מינה אם עבר והקריב, שאם הוא דין בקרבן התמיד אז אפילו שחיסר בתמיד וביטל עשה, בקרבן השני לא חיסר ויהא כשה, אבל אם הוא דין בכל הקרבנות, נמצא שהקרבן מחוסר זמן, ואם כן יהא פסול. ובה ביאר את מחלוקת הסוגיות האם מי שהקריב לפני התמיד הקרבן כשר או לא.

ג. ונסכים למוספין זבח ונסכים

הקשה השיח יצחק, שלכאורה יש סברא שנסכים קודמים למוספים בגלל שהם תדירים יותר, ותדיר ושאינו תדיר קודם. ותירץ שהכלל של תדיר שייך רק אם שניהם מין זבח כמו תמידין ומוספים, אבל כאן שיש נסכים שהם מין מנחה ומוספים שהם מין זבח, המוספים שהם מין זבח עדיפים אפילו שהנסכים יותר תדירים.

ד. מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים

אף כאן קטורת קודמת לנסכים

הקשה הריטב"א, מנין שהפסוק מדבר לענין קטורת, והרי הפסוק בא לומר להקריב את התמיד של בין הערבים עם